

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כב, תשל"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

על ספירת העומר (ממ)

שאלה :

בספירת העומר יש שאנו שומעים את הנוסח "היום כך וכך ימים לעומר", ויש שאנו שומעים "היום כך וכך ימים בעומר". מהו הנכון?

תשובה :

שלוש בחינות לשאלה זו: א) מצד ההלכה; ב) מצד המנהג למעשה; ג) מצד הלשון.

מצד ההלכה: אצל גדולי הפוסקים הראשונים, מהם חכמי צרפת ואשכנז¹, מהם חכמי איטליה², ומהם חכמי ספרד³, אנו מוצאים את נוסח הספירה "היום כך וכך ימים לעומר", בלמד. אצל אחרים, אף הם מגדולי הראשונים, אנו מוצאים נוסח ספירה בלא הזכרת מלת עומר: "היום כך וכך ימים"⁴, או "שהיום כך וכך ימים"⁵. ולא ראו צורך בהזכרת עומר,

1. הפרדס, סי' מו; ארחות חיים, הלכ' ספירת העומר; כל בו, סי' נה.
2. שבלי הלקט, סי' רלד; תניא רבתי, סי' נ: "היום לעומר כך וכך ימים".
3. רשב"א (דבריו מובאים בבית יוסף ובדרכי משה הארוך, או"ח סי' תפט); ר"ן, סוף מס' פסחים.
4. מחזור ויטרי, פסח, סי' קד; ר' יצחק גיאת, שערי שמחה ח"ב, עמ' קח; הרזקת, ספירת העומר; טור אורח חיים, סי' תפט; אבודרהם (ירושלים תשי"ט), עמ' רמא.
5. מהרי"ל, ספירת העומר, בשם מנהג מנצא.

שהוא מובן מאליו, שהרי נוסח הספירה סמוך אל הברכה - על ספירת העומר⁶.

בשולחן ערוך⁷ נאמר: "היום כך וכך ימים". הרמ"א מוסיף בסוגריים: "(בעומר)"⁸.

בדברי האחרונים מצאנו את נוסח "בעומר" אצל הט"ז על השולחן ערוך⁹ ובמנהגי הגר"א ("מעשה רב").

לפי האר"י הנוסח הוא "לעומר" בלמ"ד, וכך אומר גם השל"ה¹⁰.

המנהג למעשה: במנהגי כל הספרדים ובני איטליה הנוסח הוא "לעומר", בלמ"ד. כמעט בכל סידורי האשכנזים ובמנהג כמעט כל קהילות האשכנזים "לעומר", בלמ"ד. רק במנהג ה"פרושים" בירושלים, הנוהגים מנהג הגר"א, אומרים "בעומר" בבית¹¹.

ומצד הלשון: יש מקום להקשות גם על לשון לעומר גם על לשון בעומר. אילו הייתה ספירתנו למן העומר למעשה, כלומר מהבאת העומר לתנופה במקדש, היה נוסח לעומר מתיישב ללא קושי. למעשה אין עומר, ואף על פי

6. הרשב"א (ע"י לעיל הערה 3) פוסק, כי די בהזכרת מניין הימים והשבועות, אבל מכל מקום מוטב לומר בפירוש "לעומר".
7. אר"ח סי' תפט.

8. הנוסח "בעומר", בבית, כבר בא קודם לכן בס' המנהגים לר"א טירנא.

9. טורי זהב, שם, שם.

10. (=שני לוחות הברית לר' ישעיה הורוויץ).

11. במחזוריו של היידנהיים: "לעומר (נ"א בעומר)".

כן סופרים לעומר. מצד שני קשה לשון בעומר, שהרי אין מלת
עומר מורה על משך הזמן, אלא רק על עומר השעורים
שהובא לתנופה.

אולם לשון בעומר, בבי"ת, מצוי בדיבור ובספרות בכינוי
של יום ל"ג בעומר. אלא שלענין זה יש לציין, כי בשולחן
ערוך¹² נאמר בפירוש "ל"ג לעומר", וכן מצוי גם בלוחות
בסידורים ספרדיים¹³.

להצדקת שני הנוסחאות ניתן לומר, שיש לראות את המלה
עומר כאן כלשון קצרה במקום "ספירת העומר"¹⁴,
ואם כן "היום כך וכך ימים לעומר" או ... בעומר
פירושה: היום כך וכך ימים לספירת העומר או בספירת
העומר; ושני הלשונות כשרים¹⁵.

12. אריח סי' תצג, א-ב: "שלא לישא אשה בין פסח לעצרת
עד ל"ג לעומר"; "שלא להסתפר עד ל"ג לעומר". בטור
ובמנהגים לר"א טירנא וברמ"א: ל"ג בעומר.

13. וגם שגור בפי יהודים ספרדיים עד היום, כפי שמוסר לי
פרופ' א' דותן.

14. השוה הכותרת בראש סי' תצ"ג בשו"ע אריח: "דינים הנהגים
בימי העומר.

15. יצוין עוד, כי בנוסח תימן ("בלדי") סופרים בארמית
"האידינא כך וכך יומי בעומרא", והוא נוסח הנאונים, עי'
סידור רס"ג, עמ' קנד.